

I n s t r u k t i o n

för deltagarne i Sveriges Geologiska Undersöknings

förrädsstatistiska torvmarksundersökning.

Instruktion

för deltagarne i Sveriges Geologiska Undersöknings förråds- statistiska torvmarksundersökning.

K a p . I. Allmänna upplysningar.

§ 1.

Undersökningens ändamål är att bringa kännedom om de mängder för olika ändamål användbar torv, som förefinnas inom landets olika delar. Undersökningen skall bedrivas förut-sättningslöst, d.v.s. så, att naturliga torvslag särskiljas, alltså icke enbart vad som f.n. låter sig betecknas såsom t.ex. brünntorv, strötorv eller odlingstorv. Därjämte skall förekomsten av stratigrafiskt olika torvmarkstyper inom olika trakter statistiskt utredas och vidare material insamlas för fastställande av de enskilda torvslagens allmänna kemiska och fysikaliska beskaffenhet, såväl i allmänhet som beträffande variationerna inom olika trakter och i olika torvmarkstyper.

§ 2.

Undersökningen utföres efter en geometrisk analysmetod, i det inom varje område följes ett av ledningen på förhand uppgjort och å de till deltagarne utlämnade rekognoscerings-

kartorna angivet linjesystem. De å detta linjesystem fallande torvmarkssnitten undersökas enligt nedan under Kap. 2 angivna tillvägagångssätt och äro avsedda att ligga till grund för den sedermera utförda statistiska behandlingen.

§ 3.

Det iakttagelsematerial, som genom fältarbetet insamlas, består av

- a) rekognosceringskartor, å vilka de undersökta torvmarkssnittens läge och utsträckning anges;
- b) avvägnings-, längdmättnings- och borrhingsprotokoll, vilka jämte allmänna upplysningar om av linjesystemet berörda torvmarkerna sammanföras i en dagbok;
- c) profiler över samtliga undersökta torvmarkssnitt, upprättade på grundvalen av de under b) angivna primäriakttagelserna;
- d) prov dels i serier, dels enstaka, vilka tagas enligt under Kap.3 meddelade bestämmelser.

K a p . 2 . Arbetets utförande.

§ 1.

Å inventeringslinjerna uppsökas med ledning av kartor-

na de å dessa angivna torvmarkerna och genom varje dylik uppnåtes längs inventeringslinjen en profil. Det åligger dessutom förrättningsmannen att på lämpligast sätt undersöka, huruvida mellan de å kartan angivna torvmarkerna finnas dylika, som skäras av inventeringslinjen samt att i så fall undersöka jämväl dessa. Denna kontrollundersökning utföres i skogig och obebyggd terräng genom en rekognoscering längs linjen, varvid orienteringen sker medels handkompass och stegning. I öppen terräng eller då ortsbefolkningen kan ge tillräckliga upplysningar behöver emellertid dylik kontrollrekognoscering icke ifrågakomma. Oriktigheter hos kartan angivas å rekognosceringskartan samt antecknas i dagboken. Å torvmarker, som icke angivits å rekognosceringskartan, göres, helst genom stegning eller tubmätning, en ungefärlig uppskattning av arealen.

§ 2.

Vid profilupptagningen utföres samtidigt borrhning, längdmätning och avvägning, borrhningen medels det Hillerska torvborret, avvägningen och längdmätningen med Tesdorps tub och stång. Förfaringssättet är följande :

a) Inventeringslinjens läge i fältet bestämmes med hjälp av kartan och medels stegning från närmaste å denna

fullt säkert identifierbar punkt (habitation, väg, bäck eller dylikt). Från densålunda bestämda linjepunkten, vilken väljes så nära torvmarken, som omständigheterna tillåta, följer förrättningsmannen med tillhjälp av diop- terkompassen linjen samt kontrollerar torvmarkens läge å kartan genom stegning fram till torvmarkens kant. Kanten förlägges vid torvlagrets verkliga utkilande och bestämes med stickborret.

b) Från torvmarkskanten verkställles avvägning och längdmätning efter den alltjämt med diop- terkompassen bestämda inventeringslinjen. Den första avvägningspunkten lägges vid torvmarkskanten. Å torvmarken avvägas och in- mätas alla av inventeringslinjen skurna gränspunkter mel- lan viktigare torvbildande växtsamhällen (d.v.s. torvsla- gens utgående i ytan), gränsen mellan odlad och naturlig torvmark, torvgravar, tjärnar o.äyl. ävensom samtliga borrhningspunkter. Å högmossar skola gränserna mellan lagg, rand och mossplan, utsträckningen av "Rüllen", gö- lar o.s.v. inmätas och avvägas. Mätningssystemet skall o- villkorligen framföras från torvmarkskant till torvmarks- kant. Överskäras fastmarksöar eller uddar, avvägas och inmätas även dessa. Syftningsdistanserna få icke översti-

ga 70-80 m. Tuben skall placeras så nära mitt emellan avvägningspunkterna som möjligt. Kontroll av vattenpasset, genom parallell avläsning med rättvänd och inverterad tub bör företagas en gång dagligen och tuben, om så behöves, justeras.

Angående avvägningens och längdmätningens protokollförande se Kap. 5 § 8.

c) Borrning företagas på avstånd, som förrättningsmannen äger att i varje fall med hänsyn till den föreliggande torvmarkens byggnad bestämma. Borrningspunkterna förläggas tätare, alltefter som torvmarkens byggnad varierar. De närmast kanterna belägna borrningspunkterna få icke väljas på större avstånd från kanten än 50 m. Skulle torvens mäktighet å dessa borrningspunkter överstiga 2 m. eller innehålla torvslag, som ej nå torvmarksytan, lägges en eller flera kompletteringspunkter närmare torvmarkskanten. Avståndet mellan borrningspunkterna får i övrigt endast undantagsvis överstiga 100 m men aldrig 150 m. Å varje torvmarkssnitt utföras i allmänhet minst 3 borrningar, en i närheten av vardera kanten och en centralt å snittet. Endast då snittets längd understiger 100 m. och en central borrning utvisar en maximimäktighet av

1 m., eller då snittets längd understiger 50 m., må en dylik centralborrning vara tillfyllest.

Förrättningsmannen bör under arbetet å ett skissblock eller i huvudet klargöra de allmänna dragen av snittets byggnad och tillse, att nödigt iakttagelsematerial erhålles för snittets noggranna profilering. Skulle det visa sig, att en borrning kommit att förläggas på så stort avstånd från den närmast föregående, att lagerföljden blivit en väsentligen annan än å denna, företages omedelbart nödig kompletteringsborrning mellan de först gjorda borrhningarna. Över huvud taget skall arbetet från början utföras så, att komplettering genom förnyat besök vid torvmarken i största möjliga utsträckning undvikas.

Då skärningar förekomma å inventeringslinjen, böra dessa så mycket som möjligt begagnas vid undersökningen av torvmarkssnitten.

d) Borrningen utföres invid en avvägd punkt eller, då detta av någon anledning icke är lämpligt, å en i omedelbar närhet belägen punkt, vars avstånd och höjrelation till avvägningspunkten angives.

Vid alla borrhningspunkter antecknas markytans beskaffenhet (orörd, torrlagd, oelad, planerad eller av-

schaktad mosse o.s.v.)- samt, då orörd torvmark föreligger, vegetationens allmänna karaktär närmast omkring borrhingspunkten. Härvid angives växtsamhället samt det-
samma viktigare karaktärsarter (t.ex. tallmosse med Leđum och Myrtillus; starrmosse med Carex ampullacea och limosa, högstarrkärr med Carex stricta; högmosse med Cladina, Calluna, Eriophorum vaginatum och dyhöljor),
ävensom växtgeografiskt intressantare former, då dylika förekomma (t.ex. Erica tetralis, Drosera intermedia,
Narthecium ossifragum, Cornus suecica, Betula nana, Scirpus caespitosus, Rhynchospora fusca, Juncus squarrosus,
Lycopodium inundatum o.s.v.).

Vid borrhningen, vilken utom i nedan angivna undantagsfall utföres genom successivt fördjupande av ett och samma borrhål, tillses, att borrhkannen vid varje provtagning är väl rengjord och ordentligt stängd, samt att borren nedföres vertikalt.

Proven upphämtas i regeln från varje hal och halvmeters djup under markytan. På detta sätt erhålles en serie av 30 cm. långa provpelare, åtskillda av intervaller om 20 cm. Skulle viktigare kontakter falla mellan provpelarna, tillses, att åtminstone å några borrhpunk-

ter i varje torvmark provpelare erhållas, som utvisa dessa kontakters exakta läge. För detta ändamål, ävensom då tät lagerväxling träffas, utföres borrhningen så, att provpelarne sammanhänga, d. v. s. borren nedföres varje gång 30 cm. djupare än förut. I dessa fall arbetas parallellt med tvänne borrhål på ett par decimeters avstånd från varandra nämligen så, att vartannat prov tages ur det ena och vartannat ur det andra borrhålet. I annat fall förstör nämligen borrens spetskruv övre delen av den närmast lägre provpelaren. Likaså tages nytt hål, då en provpelare från en vid borrhningen redan passerad nivå önskas. Då fast ved påträffas, tages ävenledes nytt borrhål. Om borren av misstag nedförts förbi ett åsyftat djup, får detta misstag ej korrigeras genom uppdragning, utan prov tages å det djup, till vilket borren kommit, och provet från det åsyftade djupet tages i nytt hål. Vid borrens uppdragning bliva nämligen lagren lätt mer eller mindre omrörda. I alla de fall, då nytt hål måste tagas, lägges detta i det gamlas omedelbara närhet och på samma höjd som detta. Vid kompletteringsborrning må borrhningen utföras med större mellanrum mellan de upphämtade provpelarna, än som ovan

sagts, och borrhningen inriktas på att fixera de väntade kontakternas läge. På samma sätt må förfaras, då ett torvmarkssnitt visat sig vara mycket ensartat byggt, i sistnämnda fall dock högst å varannan borrhningspunkt.

Vid borrhningen göras följande iakttagelser :

1) Den eller de jordarter, som ingå i de från varje djup upphämtade provpelarna bestämmas, och, om flera jordarter föreligga, fastställles läget och beskaffenheten av kontakterna mellan dessa.

2) Jordarterernas färg, huminositet, blöthetsgrad, halt av ved (samt dennes konsistens och art), av rottrådar (samt dessor art) och av turvduns_fibrer observeras, ävensom sandinblandning.

3) Identifierbara fossil, som anträffas vid genom-plockning av provet, bestämmas.

4) Om, ehuru endast en jordart föreligger inom en provkanna, detta visar olika egenskaper eller fossilinnehåll i olika delar av kannan, observeras detta.

5) Då mossbotten nåtts, iakttages dennes beskaffenhet. Skulle botten vara så fast, att prov i kannan ej kan erhållas ur densamma, fastställles dess beskaffenhet genom att spetskruven nedvingas, så att en

beläggning på denna erhålles, eller och avgöres efter ljudet vid borrens kringvridande och genom svaga stötar, huruvida grus eller sten(= morän eller berg) föreligger.

§ 3.

De vanligast förekommande torvmarksjordarterna äro:

A. Sediment: Lergyttja

Kalkgyttja

Bleke

Planktongyttja

Detritusgyttja

Sjödy

Kiselgur

Svämtorv

B. Sedentära bildningar. (Torvslag).

1. Sjötorv: Phragmitestorv

Equisetumtorv

(Scirpustorv).

2. Kärrtorv:

a) telmatisk: Cladiumtorv

Magnocaricetumtorv

Brunnosstorv

Kärrdy

Parvocaricetumtorv

- b) terrestrisk: Alkärrtorv }
 (Lövkärrtorv)
 Björkkärrtorv)
 Skogsmylla (tallmylla, grannmylla)

3. Mosstorv: Scheuchzeriatorv

Cuspidatumtorv (gungflytorv)

Starrmosstorv

Vaginatumtorv

Fuscumtorv

Ljungmylla

Björkmosstorv

Tallmosstorv.

Utom dessa jordarter skall förrättningsmannen observera förekomsten av kalktuff, siderit, järn_ockra, dopplerit och vivianit samt i övrigt de bildningar, han finner sig böra urskilja. I varje fall, då någon som helst osäkerhet vidlåder bestämningen, skall jordarten utförligt beskrivas och rörprov tagas (Kap. 4).

§ 4.

Vid angivandet av torvslagens huminositet användes en 10-gradig skala:

1 = (oförmultnad) : Torven ger vid kramning färglöst vatten.

- 2 = Torven ger gulbrunt men icke grumligt vatten.
- 3 = Torven ger grumligt vatten.
- 4 = Torven ger starkt grumligt, vällingartat vatten, men ingen torvsubstans tränger ut mellan fingrarna.
- 5 = Något torvsubstans tränger ut mellan fingrarna, men därjämte något vatten.
- 6 = Intet vatten utpressas ur torven, men c:a 1/3 av torvsubstansen pressas ut. Huvudmassan av torvmassan stannar i handen och i detta residuum är växtstrukturen tydligare än i den obehandlade torven.
- 7 = Något mer än hälften av torvsubstansen stannar i handen.
- 8 = Mindre än hälften av torvmassan stannar i handen.
- 9 = Ett obetydligt residuum stannar i handen. Växtstrukturen är ytterst otydlig.
- 10 = Hela torvmassan passerar mellan fingrarna. Ingen växtstruktur kan makroskopiskt urskiljas.

Vid huminitetsgraderna 1-5 är växtstrukturen tydligt framträdande hos den obehandlade torven. Vid de högre huminitetsgraderna otydligt eller icke alls framträdande.

Då osäkerhet mellan två närliggande huminitetsgra-

der föreligger, angives huminositeten, t.ex. 2-3, 7-8 o.s.v. För sedimenten antecknas ej huminositet.

§ 5.

Blöthetsgraden (B) angives med en 5-gradig skala, i vilken 1, betecknar lufttork torv, 2 något torkad torv, 3 torv med normal vattenhalt, 4 blöt torv och 5 övervägande fritt vatten.

§ 6.

Halten av tuvdunsfibrer (bladslidor, ej rötter !) (F) angives hos torv, som består av enbart eller alldeles övervägande dylika (fibertorv) FFF, med riklig men ej övervägande fiberhalt FF. Obetydlig fiberhalt F och frihet från makroskopiskt skönjbara fibrer FO.

§ 7.

Halten av rottrådar (R) angives så, att RRR betecknar ren rotfilt, RR riklig, R obetydlig förekomst av rottrådar samt RO frihet från dylika.

§ 8.

Efter enahanda principer betecknas halten av makroskopiska vedrester med VVV, VV, V och VO.

K a p . 3. Provtagning.

§ 1.

Ur de undersökta snitten tagas två slag av prov, nämligen: en serie för mikroskopisk samt en för kemisk och fysikalisk undersökning.

§ 2.

Proven för mikroskopisk undersökning inläggas i glasrör i båda ändarna tillslutna med koniska korkar.

Dylika prov skola tagas:

a) Vid varje tillfälle, då osäkerhet vidlåder en jordartsbestämning, eller då förrättningsmannen finner en jordart i något hänseende anmärkningsvärd. Av brunmosstorp, starrmostorp eller vitmosstorp (med undantag av typrisk fuscumtorp) tagas prov för mikroskopisk bestämning av torvbildaren från åtminstone en av de borrhningar, i vilka torvslegen i fråga påträffas. Likaså tagas rörprov av lager med anmärkningsvärde fossiler, t.ex. Trapa natans och Cladium Mariscus, Najas marina o.s.v.

b) Utom de under a) nämnda ströproven tagas en provserie från mitten av varje större, av inventeringslinjen någorlunda centralt skuren torvmark, ävensom ur smärre torvmarker, vilkas lagerföljor synes erbjuda någonting av

geologiskt intresse. I dessa provserier skola i regel ingå prov från var 25 cm. genom hela lagerföljden. Dessutom tagas prov 5 cm. under markytan, 5 cm. över och 5 cm. under den subboreal- subatlantiska kontakten, 5 cm. över botten samt av underlaget, då detta består av lera eller sand, ävensom ur varje lager, som ej blir representerat i 25 cm.-serien.

c) Vid alla rörprov tillses, att provet är fullkomligt fritt från inblandningar av andra lager än det provet skall representera. Proven uttagas med en väl rengjord kniv eller träspade ur borrhannan och skrapas väl rena. Borrhannans översta och understa 2-3 cm undvikas.

d) Samtliga rörprov märkas å ena korken med bläck i löpande nummerföljd. Utom provets nummer antecknas på korken "Torvinventeringen" (förkortat "T-i") årtalet (tios- och enhetsiffror) samt förrättningsmannens signatur.

Exempel :

T-i 17
168
U.Sln.

§ 3.

a) Prov för kemisk och fysikalisk undersökning tagas i serier med 50 cm. intervaller dels från mitten och

ena kantpartiet av varje torvmarkssnitt av mer än 1 km. längd, dels ock, där torvmarker av denna storlek ej finnas, från mitten av ett för trakten typiskt torvmarkssnitt å varje 5 km.-sektion av inventeringslinjen. Skulle dessa snitt innehålla laggpärtier, villas byggnad avviker från mittpartiets, tages jämväl ur dessa en provserie.

b) I varje prov av detta slag tages en borrhanna. Då en dylik från jämn 50 cm-nivå innehåller flera jordarter, tages proven något ovanför och något under kontakten. Ett prov får sålunda icke innehålla flera jordarter. Från lager med mindre mäktighet än en borrhannas höjd upphämtas flera prov, så att ett prov av ungefär en borrhannas rymd erhålles.

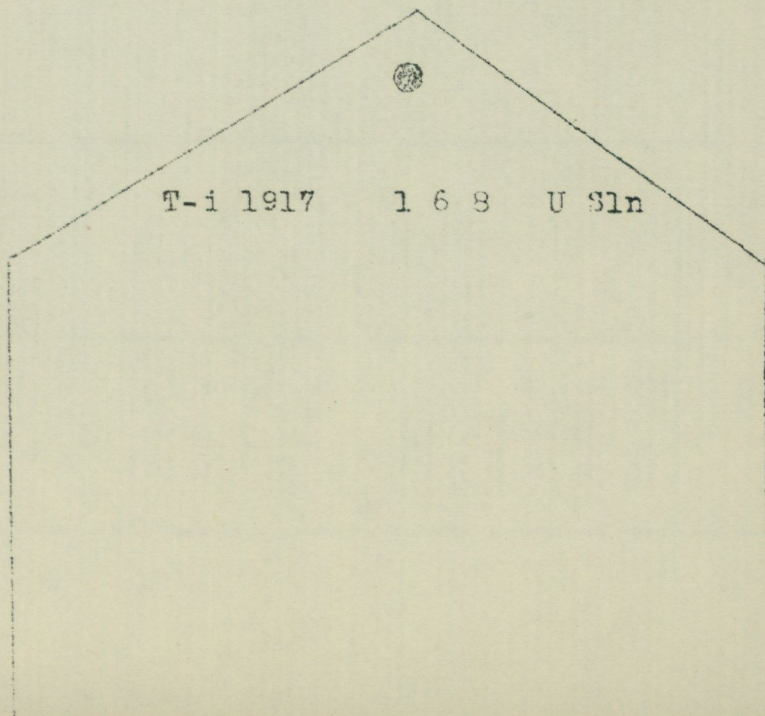
c) Proven inläggas i fältet i paket av gott papper, helst pergamentspapper, samt etiketteras provisoriskt genom påskrift utanpå paketet. I kvarteret inläggas paketen, sedan proven något torkat, i papperspåsar av fastställd modell, i vilka inlägges en lös med tusch skriven etikett, och som förses med påskrift i övre kanten under vinkningen.

d) Proven märkas med löpande nummer (en annan nummerföljd än rörproven). Å de i påsarna inlagda etiketterna

angivas län, inventeringslinje, torvmarkens nummer och namn (se nedan Kap.5 § 6), borrhingspunktens nummer, provets djup under markytan, jordarten, förrättningsmannens namn samt datum.

<i>Alkärrstorp</i>	Jönköpings län	1 6 8
	Linje 2	
	Torvm.19 (Stockaryds mosse)	
	BP 16: 150 cm. u.y.	
	19 5/7 17 Uno Sundelin	

Utanpå påsen göres anteckningen enligt följande exempel:

K a p. 4. Rekognosceringskartor.

§ 1.

Som rekognosceringskartor användas kartor av det slag, som ledningen i varje fall bestämmer.

§ 2

Förrättningsmannen antecknar å yttersidan av kartan, under bladnamnet, sitt namn, året då kartan använts samt den eller de av honom på kartan registrerade inventeringslinjerna.

§ 3.

Varje undersökt torvmarkssnitt, såväl genom å kartan angivna torvmarker som genom dylika, som "nyupptäckts", angives å kartan med en grov röd linje av längd, noga motsvarande snittets längd och i möjligast riktiga läge.

§ 4.

Över eller till höger om denna linje skrives vinkel rätt mot linjen torvmarkens namn och under eller till vänster om linjen torvmarkens nummer.

K a p. 5. Dagboken.

§ 1.

Dagbok, innehållande reserouter samt alla gjorda i-

akttagelser föres i för ändamålet utlämnade häften och skrives alltid med bläck. Dagboken skall ovillkorligen föras dag för dag och hållas i nivå med fältarbetets fortskridande.

§ 2.

Utanpå varje dagbokshäfte skrives i övre högra hörnet förrättningsmannens namn, mitt på 5:te raden uppifrån "Torvinventeringen", mitt på 7:de raden året samt mitt på 9:de raden dagbokshäftets nummer. Å undre hälften antecknas län, inventeringslinje, namn och nummer å de i häftet redovisade torvmarkerna (med sidhänvisningar) samt dagar. Andra och de två sista bladen i varje häfte lämnas blanka. Dagbokstexten börjar på 5:te sidan i varje häfte och pagineras i övre högra hörnet löpande genom alla under ett år av en förrättningsman använda häften. Å textsidorna vikes en 5 cm. bred marginal. Överst i denna antecknas å varje textside den behandlade torvmarkens nummer och namn, vilka båda likaledes införas som kantrubrik, där redogörelsen för ett visst torvmarkssnitt börjar. Mitt över texten skrives å varje sida datum (exempel: 19 3/7 17).

§ 3.

För resedag antecknas tiden för avresa och ankomst,

fortskaffningsmedlet samt var kvarter tagits (gårds- eller hotellnamn).

§ 4.

För förrättningsdag antecknas först dagens marsch- eller färderoute, varefter noggrann refogörelse för arbetet gives. De under dagen gjorda iakttagelserna antecknas därefter i löpande följd. I regel införes endast fakta. Diskussion av lagerföljder o. s. v. må blott undantagsvis förekomma. Formuleringen göres koncis, men uttömmande.

§ 5.

Beträffande orienteringen av inventeringslinjen antecknas sättet, på vilket denna i varje fall utförts (t. ex. "genom stegning längs bygdevägen från vägkorset o: a 300 m. SSV om Höglunda"). Likaså angives på vad sätt kontrolleringen av kartan under dennas torvmarker utförts.

Alla oriktigheter å kartan skola, i den mån de beröra torvmarkerna, noggrant antecknas.

§ 6.

Varje torvmarksnitt förses med nummer och (helst) namn. Snitten skola ovillkorligen numreras i den ordning de ligga. Om av en eller annan orsak undersökningen mås-

te ske i annan ordning (vilket i regel bör undvikas), får detta ej inverka på snittens numrering. I dagboken införas de dock dag för dag i den följd, undersökningen försiggått (å profilbladen däremot i nummerföljd, se Kap.6).

Torvmarkernas namn antecknas från kartan eller efterfrågas hos befolkningen. Skulle det visa sig, att en torvmark saknar namn, benämnes densamma av förrättningsmannen efter någon närbelägen gård, sjö, bergshöjd eller dylikt (t.ex. Östra Lybodamossen, Trollsjömossen, Västra Korpbergsmossen). Namn, som erhållas från kartan eller befolkningen, utmärkas med citationstecken, vilket utskrivs så ofta namnet förekommer (å rekognosceringskarta, dagbok och profilblad). Av rekognoscören gjorda namn skrivs utan citationstecken. Mycket obetydliga torvmarker behöva ej benämnas.

§ 7.

Först i redogörelsen för varje mosse gives en kort allmän översikt av mossens beskaffenhet, i den mån denna ej framgår av kartan (högmosse eller kärr, helt eller delvis skogbeväxt eller icke, utdikning, helt eller delvis oölad eller icke, torvtäkt o.s.v.), huru linjen skär mossen (t.ex. centralt, genom södra laggen, tangentiellt ö-

ver nordligaste delen av mossplanet). För torvmarker, som icke å kartan angivits, lämnas dessutom uppgift om form, ungefärlig areal o.s.v.

§ 8.

Närmast efter den i § 7 nämnda allmänna redogörelsen införes protokoll över avvägning och längdmätning enligt nedanstående formulär:

Nr	Avstånd	Bakåt	Framåt	+	-	Höjd	Anm.
V	0	1.38	--	-		0	
	10	1.67	1.56		0.18	-0.18	Laggbäck
1	15	1.39	1.35	0.22		0.04	Gräns mellan laggbäck och rand
2	25	1.34	1.26	0.13		0.17	{ Gräns mellan randskog och mossplan
3	70	1.36	1.33	0.01		0.13	
	40	0.56	1.37		0.01	0.17	Kant av torvschakt
4	40	1.40	1.35		0.79	-0.62	I torvschakt
5	90	1.30	1.45		0.05	-0.67	"-"
6	85		1.20	0.10		-0.57	"-"

I mätningsprotokollets kolumn "Nr" införes nummer endast för borrhningspunkterna. Kantpunkter såväl mot mossen omgivande fastmark som mot öar och uddar betecknas med väderstreck-bokstäver, som införes i "Nr"-kolumnen.

För övrigt avvägda punkter införes i kolumnen "Anm.", uppgift om deras betydelse (t.ex. gräns mellan lagg och rand, östra stranden av Mörttjärn o.s.v.). Då mätning utförts över fast mark, införes i "Nr"-kolumnen ett kort horisontalt streck å var och en mätnings stationering. Siffrorna i mätningsprotokollets kolumner skola ovillkorligen skrivas noga under varandra. Endast för så vitt mätningsprotokoll kräver större utrymme än en dagbokssida, får äetsamma fördelas på två sidor, men i så fall alltid på samma uppslag, såvida ej ännu större utrymme kräves. Mättningsprotokoll får under inga förhållanden utelämnas.

§ 9.

För varje utförd borrhning införes i dagboken ett protokoll, rubricerat BP 00. Numreringen bestämmes av den ordning, i vilken borrhningarna utförts, och anges med arabiska siffror. Borrhningsprotokollen införes i dagboken i nummerföljd

Först i varje borrhningsprotokoll skrives markbeskaffenheten och vegetationsanteckningar.

Exempel: BP 16

Orörd mosse.

Veg.: Rismosse med Calluna, Myrtillus, Eriophorum vaginatum, Cladina.

Varje upphämtad provkanna betecknas med centimeter-
talet för det djup, vid vilket borrhannan befunnit
sig vid provtagningen, och borrhannans innehåll beskri-
ves ur de synpunkter, som angivits i Kap.2.

Exempel:

- 50 cm. u.y. Fuscumtorv, ljusgul; H = 1; B = 2; ER (Eriophorum); VO.
- 100 " " " 10 cm. Fuscumtorv, gulbrun; H = 3; B = 3; FF; R (Eriophorum); VO.
- 20 cm. Vitmosstorv, brunsvart; H = 8; B = 3; F; RR (Eriophorum); VO; ljungpinnar. Kontakten mot föregående skarp.
- 150 " " " Vitmosstorv, upptill brun, nedtill ljusbrun; H = 6; B = 3; FC, RC; VO.
- H = 4; B = 4; FF, RR, VO (Eriophorum).
- 200 " " " Lövkärretorv, rödbrun; H = 8; B = 3; FC; RO; V (al och björk). Cenococcum.
- 250 " " " 10 cm. Magnocaricetuntorv, brun; H = 5; FC; RR; VO. Menyanthesfrön. Carex filiformis (frukter med fruktgömmen).
- 20 cm. Lergyttja, grågul; Potamogeton (fruktstener). Hastig övergång från föregående. Skruven i sand.

§ 10.

Då lagerföljden i en skärning uppmätts, införes i profilprotokollet under beteckning DP (detaljprofil) och inordnas i borrhningspunkternas nummerföljd. Har övre delen av en lagerföljd uppmätts i skärning och underdelen undersökts med borrhning, användes rubriken BP (DP) eller DP (BP).

DP protokollföres så, att varje lager betecknas med en stor bokstav. Efter denna införes mäktigheten i centimeter samt lagerbeskrivningen.

Exempel:

DP 13.

Planerad Sphagnum mosse; i torvströschakt.

A 90 cm. Fuscumtorv, ljusbrun-brun, med regenerationslagring. H i höljelagren = 2 - 3, i heflagren 4-5;
B = 2, F-FFF (i medeltal FF); RR; VO.

B 10 cm. Starrmossetorv med vittrade stubbar, H = 9;
B = 2; FF; V; skarp kontakt mot föregående.

Om borrhning härafter vidtager, fortsättes protokollet på sätt under § 9 angivits. Djupet räknas alltid under märkytan.

§ 11.

Då prov tagits, angives detta med provets nummer

inom en grov ring för rörprov (59) och inom en
kvaadrat 93 för påsprov. Provnumret skrives ome-
delbart efter namnet å äden jordart eller fossil, provet
representerar.

Kap. 6. Profilerna.

§ 1

Profilerna genom de undersökta torvmarkssnitten ri-
tas med tusch och färgkrita på blad av rutpapper, vart
och ett utgörande tredjedelen av ett på längden skuret
normalark. Arken få ej förlängas utom i det fall, att
ett torvmarkssnitt ej rymmes å ett blad av normalformat.
I sådant fall tillklistras behövlig förlängning, varvid
tillses, att rutindelningen icke brytes i skarven, och
det tillklistrade invikes vid normalbladets högre kant,
Profilbladen få ej rullas utan förvaras i de papp-port-
följer, som av ledningen utlämnas.

§ 2.

Å varje blad antecknas i övre högra hörnet län- och
linjenummer, i nedre högra hörnet förrättningsmannens
namn och årtalet, och å vart och ett införas så många
torvmarkssnitt, utrymmet medgiver. Snitten placeras i

nummerföljd. Under varje snitt skrives i vänstra kanten torvmarkens nummer, i högra kanten dagen, då profilen uppmätts, samt mitt under snittet torvmarkens namn.

§ 3.

Profilerna ordnas så, att den västligaste resp. sydligaste placeras längst till vänster å bladet och ritas alltid med västra resp. södra kanten åt vänster.

§ 4.

För alla profiler begagnas längdskalan 1:2000 och höjdskalet 1:200 (1 cm. = 20 m. i längd- och 2 m. i höjled).

§ 5.

Å profilerna utsätts samtliga borrhypor med vertikala svarta linjer, över vilka borrhyporns nummer utskrives med små siffror. Avvägda punkter betecknas med tuschstreck av c:a 0,5 - 1 mm. längd på undersidan av ytkonturen. Att profiler tillhöra olika, av fastmarksparterier skilda delar av samma torvmark angives därigenom, att angränsande profiländar sammanbindes med en prickad linje. Sådana profiler placeras i rätt höjd i förhållande till varandra.

I profilerna markeras med små svarta kors förekomst av fast ved, som påträffats vid bormingen eller observerats i skärningar. Fynd av intressantare fossil (Cladium, Trapa, Najas o.s.v.) angivas genom en fin svart linje från fyndpunkten till fossilets namn, som med liten stil skrives under profilen. Bottenbeskaffenheten angives med tecknen \triangle för morän, \S för sand och grus och \perp för lera omedelbart under bottenkonturen mitt under borrhningsvertikalen.

§ 7.

Prov betecknas med röda siffror inom ring (för rörprov) eller kvadrat (för påsprov), skrivna ovan profilen. Från ringen resp. kvadraten drages en röd linje till den punkt på profilteckningen, som motsvarar provpunkten.

K a p. 7. Övriga bestämmelser.

§ 1.

Allt under arbetet insamlat material är Sveriges Geologiska Undersöknings egendom och får icke utan i varje särskilt fall lämnat medgivande publiceras av förrättningsmannen.

§ 2.

Arbetet i fältet skall dagligen pågå 8 å 10 timmar, då ej otjänlig väderlek eller annat giltigt hinder föreligger.

§ 3.

Det åligger förrättningsmannen att tillse, att arbetet utföres för minsta möjliga kostnad. Sålunda skall kvarter väljas så, att onödigt långa resor till och från de dagliga arbetsområdena undvikas, men att å andra sidan ingen onödig tid spilles på alltför täta kvarterombyten.

§ 4.

Förrättningsman äger icke rätt att använda mer än en hantlangare för varje arbetsdag. Han har att själv bestämma hantlangarens dagavlöning, men skall tillse, att nämnvärd överbetalning i förhållande till ortens arbetspriser icke förekommer. Hantlangarearvodena skola kvitteras av hantlangarne på därför avsedd blankett ("Avlöningslista för hantlangare").

§ 5.

Å övriga utgifter, vilka förrättningsman för sitt arbete nödgas vidkännas, tages särskilda kvittenser, som bifogas reseräkningen.

§ 6.

Reseräkning föres efter gällande resereglemente och efter formulär, som av ledningen tillhandahålles. Reseräkningen föres i koncept, allt efter som arbetet fortskrider.

§ 7.

Förrättningsman erhåller vid varje full arbetsmånads början från S.G.U:s sekreterare ett reseförskott av överenskommen storlek. Skulle mellan månadsskiftena ytterligare reseförskott behövas, kan sådant på begäran erhållas från sekreteraren. Vid anhållan om dylikt extra reseförskott skall uppgift om reseräkningens slutsumma vid tiden i fråga bifogas.

§ 8.

Förrättningsman skall vid varje kvarterombyte anmäla den nya adressen hos ledaren, ävensom å tjänstebrevkort adresserat till S.G.U., samt dessutom till sekreteraren vid S.G.U. en vecka före varje månadsskifte anmäla, under vilken adress reseförskottet för nästa månad önskas utsänt.

§ 9.

Varje lördag skall förrättningsman till ledaren av-

sända kortfattad rapport om arbetets fortgång under den tillämpliga veckan.

§ 10.

Insamlade prov skola successivt insändas till Sveriges Geologiska Undersökning i tjänstepostpaket, märkta "Linjeinventeringen" och med förrättningsmannens namn och avsändningsdagen.

Rörprov insändas i de lådor, i vilka rören vid utlämnandet äro förpackade, påsproven i hållbara paket eller i mindre lådor, som av förrättningsmannen anskaffas.

§ 11.

Vid fältarbetets slut skall förrättningsman till ledaren insända fullständiga kartor, dagböcker och profilblad samt konceptet till reseräkningen. Den för arbetet utbekomna utrustningen sändes direkt till S.G.U., instrument o.d. omsorgsfullt förpackade. Sveriges Geologiska Undersökningens postadress är Vetenskapsakademien. Frakt- och ilgods adresseras: Sveriges Geologiska Undersökning, Albano.

Rese- och traktamentsräkning

R.Sandegren, 1914, Linjeinventeringen.

		å	å		
Aug. 29	Järnvägsbiljett Stockholm- Ålshult över Vislanda, snälltåg, tilläggsavg.	0.20	0.30		16.35
" "	Transport av reseffekter i Stockholm och Ålshult				1.50
" 30	Skjuts Ålshult-Hörlunda- Peaboå och åter å 1.70		5.0		8.50
" 31	Do. Ålshult-Steglehylte- Vinskalla och åter		3.0		5.10
Sept. 1	Do. Ålshult-Toftåsa o. åter		1.0		1.70
" 2	Do. Ålshult-Toftåsa o. åter	1.0			1.70
" 3	Do. Ålshult-Toftåsa o. åter	1.0			1.70
" 4	Järnvägsbiljett Ålshult- Norraryd, tilläggsavg.				45
" "	Transport av reseffekter i Ålshult				75
" "	Skjuts Norraryd-Vägskälet 1 km N.om Urshult		0.7		1.19
" "	Do. Klasemåla-Norraryd		0.9		1.53
" 6	Järnvägsbiljett Norraryd- Urshult				60
" "	" " Urshult- Norraryd				60
				Transp.	41.67

